

СТАНКА ВУКМАНОВИЋ

НЕКИ УТИЦАЈИ НА ЈЕЗИК УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

SOME INFLUENCE ON THE LANGUAGE OF ELEMETARY SCHOOL PUPILS

The author talks about the negative influences of the language of the family, »street«, trashy literature, children press, textbooks, television on the creation the oral and written language expression of children. She states many causes of the incorrectness of the language expression, and thinks that the state of the language culture is critical, that school alone cannot help much, and that society should cherish in a long term, organized and persistent way, the language culture in all areas.

Говорићу као човјек „из базе“, па дозволите да се тако представим:

Ја сам инокосни пословодни орган организације удруженог рада у области образовања. Наша васпитно-образовна установа запошљава 62 извршиоца, наставнике разредне наставе, наставнике предметне наставе, помоћно-техничко особље, административни апарат, има 1300 полазника узраста од 7—14 година.

Ово није никаква тешка конструкција с обзиром на оне каквих имамо, већ један увријежен хибрид, свакидашња реченица која мало коме пара уши. Наћи ћемо је у дописима, у документима, чућемо је и на радију. Она и њој сличне подсећају ме на ситуацију у Скадарском језеру, гдје се множи риба слабог квалитета на рачун оних других. Против сам претјеране употребе гућица и треба из избјегавати. Зато, потрудимо се да сачувамо онај наш чисти језик од вјештачког, бирократско-административног језичког компликовања, чији је резултат и наведена уобичајена реченица. У њој нигдје нема лијепих и добрих ријечи: школа, учитељ, ученик, радник, чистачица, ни мање лијепих као ријеч директор. Ми смо из избацили. Кад су нам наметнуте кованице које „шкрипе“, било је стидљивих реагова-

ња, али смо се, идући линијом мањег отпора, навикавали на „шкрипу“, умјесто да смо водили рачуна о природи и складност нашег језичког израза. Ове неуспјеле конструкције су нас засипале, затрпавале и данас смо овдје не да то констатујемо већ да нађемо начина да спасавамо наш језик и од нас самих.

Говорићу само о неким утицајима на језик ученика основне школе, односно само ћу набројати те утицаје. Породица је основ. То језичко извориште, поготово у Титограду и широкој околини, представља врло незгодну средину сваком учитељу, јер се ученици тешко ослобађају језичког наслеђа.

Са тим проблемом се у школама Црне Горе мање-више наставници неуспјешно боре.

И улица има велики утицај на развој језичке културе код дјеце. То је први судар и прво озбиљно искушење за усвајање лијепих или ружних ријечи, правилних — неправилних израза. Под утицај улице у ружном смислу сврстала бих и стрип, али га не бих осудила него тражила начин како да се тај стрип, толико занимљив дјеци, замијени обавезном домаћом лектиром, јер дијете из књиге, писаног текста, тражи фабулу коју најлакше налази у стрипу. Значи и ту треба тражити нека рјешења.

Уџбеници. Из њих се учи, понекад напамет. Уџбеници за основну школу су често неуједначени. Њихови састављачи понекад иду из једне крајности у другу. Да би поједноставили излагање, како би били јаснији ученицима до IV разреда, знају да искомпликују реченицу тако да се дијете у њој изгуби. Ово се првенствено односи на уџбеник математике за II, III и IV разред основне школе. Задатак треба да развија логичко мишљење код ученика, а у формулацији тог истог задатка нема никакве логике. Друга крајност су неки уџбеници старијих разреда. Из оне присилне и натегнуте поједностављености прелазе се на један суви, чисто административни језик, који у преплитању (условно речено) са нормалним текстовима смета својом одбојношћу. Такви су неки текстови у уџбеницима историје, географије, чак и биологије у старијим разредима. То је чињеница и примјери се лако могу навести. У уџбеницима историје стил и језик се разликују према периоду који приказују. Што су догађаји ближи нашем времену, то је језик сувопарнији.

Дјечја штампа је посебна прича и не би марило о томе озбиљније разговарати другом приликом — да то буде и посебна тема једног оваквог скупа. Та штампа није више у већини случајева за потребе ученика и наставе, него је углавном трговина.

Утицај телевизије је заиста велики и многострук, — о томе је већ речено и писано. Дјеца се брзо поистовјете са ликовима са малог екрана и понекад бисмо могли по њиховом понашању и реаговању погађати ТВ програм. То што се на телевизији пишу имена и презимена малим словима, понекад аналфabetским знацима, морамо им опростити, јер смо и сами у циљу „ослобођења дјетета“ избацили лијепо писање из школе.

Утицај школе (осим утицаја уџбеника) нијесам намјерно споменула, јер би ме то одвело у нека објашњења која се више тичу политике образовања учитељског кадра. Без обзира на озбиљност тога питања, свјесни смо да ми то данас сигурно не можемо ријешити.

